איכא בינייהו שנתקרע הגט או שנאבד. ולא רצה לשנויי איכא בינייהו דפסטה ידה וקבלה קידושין מאחר כדלעיל דל"ב היה צריך לומר לרב הונא צריכה גט משני ולרב יהודה אינה צריכה גט משני והא ליתא דהא אפילו לרב יהודה נמי מספק[א] ט)[כדפרי"י] פרק מי שאחזו (גיטין עד.ם) לכשתתן דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן ולעיל נמי גבי קידושין לא מצי לשנויי איכא בינייהו שנאבדו הקידושין שנתן לה בשעת קידושין כדמשני הכא גבי גיטין שנאבד הגט והכי נפרש לעיל לרב הונא הוו קידושין ולרב יהודה לא הוו קידושין דהא לב"ע אפילו נתאכלו המעות הוו קידושין כיון דבמורת קידושין יהבינהו כדאמרינן בפרקין (לעיל דף נט.) האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום מקודשת אפילו נתאכלו המעות ב: **אבל** רב"ע **תנאה הוי.** פירוש ואפילו ת"ק מודה אשה פירש ע"מ שתתני לי או ליורשיי שאפי' מת נותנת ליורשים ופטורה מן החליצה דהוה ליה גיטא למפרע משקבלתו ותיובתא דרב יהודה דאמר לעיל לכשתתן דלדידיה לא הוי גט דהא לכי יהבה ליה הוי גיטא והשתא מיהא לא הוי גיטא דאין גט לאחר מיתה ואם תאמר מאי מקשה לרב יהודה דלמא דב"ע סברי לי ואפילו ליורשיי ובהא פליגי ג)בין ת"ק לרשב"ג דת"ק סבר כרב יהודה דאמר לכשתתן ולא הוי גט ורשב"ג סבר כרב הונא ומש"ה קאמר דנותנת ליורשים שהגט חל עליה למפרע וי"ל דמשמע ליה לגמרא דהלשון דקאמר לא נתנה זקוקה ליבם ר"ל דמתיינבמת אם תלה[ד] ולרב יהודה מגורשת מיהא מספק למפרע כדפירשתי לעיל לכשתתן מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן וא"כ הוי ספיקא של אשת אחיו שלא במקום מצוה שהרי אם תתנה לאחד מן הקרובים ה)מגורשת מספק למפרע ואם כן כיון דספיקא הוא חולצת ולא מתיינבמת ומהכא הוי ראיה למאי דפרישית לעיל לרב יהודה דאמר לכשתתן הוי גט ואינו גט עד שתתן דאם לא כן לישני הכא ו)נמי דקאי כת"ק:

ה"ג

מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרע הגט גט או שאבד לרב הונא הוי גט לרב יהודה לא הוי גט וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא משום דלקרובה קאתי אבל גירושין דלרחקה קאתי אימא מודי ליה לרב יהודה ואי איתמר בהך קאמר רב הונא משום דאיהו לא כסיף ליה למתבעה אבל הכא דאיהי ז)כסיפא לה למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה צריכא מיתיבי ח)הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט או שאבד הרי זו מגורשת לאחר לא תנשא עד שתתן ועוד תניא ט)אמר לה י)הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת נתנה אין זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשיי ומר סבר אפי' ליורשיי דכולי עלמא מיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא י)דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן גופא אמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי אמר רבי זירא כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי י)סלקי להתם אשכחיה לרבי אסי דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא מהיום ולאחר מיתה י)והתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת נמי פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ניפלגי בעל מנת להודיעך כח דרבי דמהיום ולאחר מיתה נמי הרי זה גט וניפלגי בעל מנת להודיעך כח דרבנן י)כח דהיתירא עדיף: על מנת שאתן לך מכאן וכו': פשיטא מהו דתימא לאו תנאה הוא ולזרוזיה קאמר

קמ"ל: על מנת שיש לי מאתים זוז וכו': וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ט)חיישינן שמא יש לו ג)לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק: ע"מ שאראך מאתים זוז וכו': תנא ט)לא נתכוונה אלא לראות משלו: ואם הראה לה על השלחן אינה מקודשת: פשיטא ד)לא צריכא דאע"ג דנקט דמי בעיסקא: **מתני'** ט)העל מנת שיש לי בית כור עפר הרי זו מקודשת ויש לו ו)על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ז)על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקודשת ויראנה ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: **גמ'** וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ט)חיישינן שמא יש לו ח)ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק למה לי למיתנא גבי ארעא ולמה לי למיתנא גבי זוזי צריכא דאי אשמעינן גבי זוזי משום דעבידי אינשי דמצנעי אבל ארעא אימא אי דאית ליה ארעא קלא אית ליה קמ"ל: על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו': פשיטא מהו דתימא אמר לה מאי נפקא לך מינה אנא טרחנא ומייתינא קמשמע לן: על מנת שאראך בית כור עפר: תאנא ט)לא נתכוונה זו אלא לראות משלו: ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: פשיטא ט)לא צריכא דנקיט בדיסתורא **גבי הקדש תנן** המקדיש

מאי בינייהו. על כרחין לרב הונא נמי אסורה לינשא עד שתתן שמא לא יתקיים התנאי וגט בטל ובניה ממזרים: **דלקרובה אתי.** ומיהר לקרבה אליו וגמר קידושין בפרוטה שנתן לה: **אימא מודה ליה לרב יהודה.** דלא גמר למיהוי גיטא עד שתתן חולי יתפייסו בינתייס שאין אדם ממהר לרחק את אשתו: **כיף קאמר רב הונא.** דמגורשת מיד לא חשש הבעל לעכב גירושיה עד שיקבל המעות משום דלא כסיף למתבע לה: **אימא מודה ליה לרב יהודה.** שהרי לא נתרצית בקידושיה עד שיתן: **שנתקרע.** קודם שנתנה: **נתנה.** קודם שמת: **אבל לב"ע תנאה הוי.** ואפילו ת"ק מודה שאם פירש על מנת שתתן לי או ליורשיי שאפילו מת ג) ונתנה ליורשיו ופטורה מן החליצה דהוה ליה גט למפרע משקבלתו: **כאומר מעכשיו.** ע"מ כך וכך דמי: **כי פליגי להתם.** כשעליתי לארץ ישראל: **לא נחלקו.** כלומר לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חזרה אלא במהיום ולאחר מיתה: **פשיטא.** דאם לא נתן לה בתוך ל' אינה מקודשת: **לאו תנאה הוא.** ולא קפדה אשלחיה יום אלא לזרוזיה בעלמא קאמרה: **ויש לו.** משמע שיש עדיים שיש לו הא לאו הכי אינה מקודשת ומותרת לאחר ואמאי מ) ניחוש שמא יש לו: **קידושי ודאי הוו.** אם אינו יודעים שיש לו ופקא מינה שאם נתן לאחר וקידשה אינה מקודשת וכי לא ידעינן חייסינן שמא יש לו ואינה מותרת לאחר ומיהו צריכא גט מן השני דשמא לא היו הראשונים קידושין: **לא נתכוונה זו אלא לראות משלו.** לפיכך אם הראה על השלחן שלפניו והוא שולחני והמעות אינם שלו אינה מקודשת: **בעיסקא.** למחצית שכר היו לפניו על שולחנו להחליף ולהשתכר: **מתני' בית כור.** מקום הראוי לזרוע ל' סאין. וחשבינן לכל סאתים מאה על חמשים כחצר המשכן מ) חמשים על חמשים לבית סאה ובית כור אלף ות"ק אורך על נ' רוחב ואם אתה מרבעו מ) תמצאנו מאתים ושבעים (ז) ושלשה וה' טפחים על מאתים ושבעים ושלשה וה' טפחים ועוד דבר מועט: **ואם הראה בבקעה.** הרי לין בקעה גדולה ובה כמה בתי כורין ואין אחד מהן שלו: **גמ' זוזי הוא דעבידי אינשי דמצנעי.** והתם הוא דחזינא לי יש לו הוו קידושי ודאי לא חזינא הוו קידושי ספק: **אבל ארעא.** אי לא ידעינן דיש לו אפילו קידושי ספק ליכא דמקלי לאית ליה ארעא קלא אית ליה קמ"ל מדתנינהו גבי הדדי למימרא דאלרעא כי זוזי מה התם יש לו ודאי אין לו ספק אף קרקע יש לו ודאי אין לו ספק: **מאי נפק' ליך מינה.** אם רחוק הוא אנא טרחנא ומייתינא התנאה לגיתי: **בדיסתורא.** אריסות:

מכלל דבעל מגת מודו (שם). מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא לן אי תנאה הוי, מהיום אם אמרת, וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינתו, או חזרה הוי, שאחר כי ממתי דאמר מהיום יאמר לאחר מיתה יהא גט ואיני בלום. דבשלמא גבי מתנה אינא למימר גופא מהיום ואינה יכולה לאחר מיתה, אבל הכא ניהא למימר הכי, ואי משום תנאה הוה ליה למימר מהיום אם מתי (שם עב.). הלכך הוי ספק מגורשת, ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר לאיכה גט מפיסהם (רשב"ם ב"ב קלו.). כח דהיתירא עדיף. נויב לו להשמיענו כח דבר הממתיר, שהוא סותר על שמעונתו ואינו יוצא להתיר, אבל כח האוסרין אינה ראויה, שאבל יכולין להתמיר ואפילו בדבר המותר (ביצה בב.).

עין משפט נר מצוה

א [מר"י פ"ח מהל' גירושין ה"ל טוש"ע אה"ע סי' קמג סעי' כ]:

כז ב מר"י פ"ח מהל' גירושין הלכ"ב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמג סעיף ג:

כח ג מר"י פ"ז מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף יד:

כט ד מר"י שם הלכה ד טוש"ע שם סעי' יח:

ל ה מר"י שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף יט:

לא ו מר"י שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף כ:

לב ז מר"י שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף כא:

לג ח מר"י שם הלכה ב טוש"ע שם סעי' יט:

לד ט מר"י שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף כא:

מוסף תוספות

א דלר' יהודה מספקא ליה ב)דאמר ע"מ אי כמעכשיו דמי. ת"ס: גיטין עד: ד"ה אימיפלגי. ב. ומאי טעמא גבי גט בעינן שיהא בעין ובגי קידושין לא בעינן שיהא בעין דקידושין מידי דאית לאישה הואה בגווייהו נינהו ומכי יד בינהו ניהליה כבר נהנית מ"ם שהיא רשאית לעשות בהן רצונה אבל גט דלאו מידי דבר הנאה הוא אם הגט הוא הוה אינו בעין בעת שהיא מגורשת אינו כלום. תוס' רי"ד. ג. בתוס' הרא"ש כתוב: דמצי ליבמה.

תוס' ר"י הזקן

נתקרע הגט. כשנתנה המאתים זו לרב הונא הוי גט משעה ראשונה ומגורשת, לרב יהודה לא הוי גט עד השתא ואינה מגורשת דליכא גט. לא תנשא. דדילמא לא תקיים תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרין. תנאה הוי. דאי אמר לה על מנת שתתנה לי ליורשי אפילו רבנן מודו דנותנת לאחר מיתה דכ"ע נזרשת היא משעה ראשונה. כאומר מעכשיו. וכשעת נתינה חלו הקידושין אי הגירושין ב). הכל מודים. כי אמר אפילו רבנן פשיטא לה דכמעכשיו דמי. לא נחלקו. עליה דרבי דליהוי סברא מאי הוי ולרבנן מספקא לה אי תנאה או חזרה הוי כמו זעכשיו*. והא תניא. בגי חותא. כתוב דרבי. דקאמר אין מהיום ולאחר מיתה הוי גט אינה מקודשת. דעל מנת תנאה הוי וכמעכשיו הוא שאין צריך לכפול תנאי. ויש לו משמע שיש לו הויא מי ידשת ודאי, ואם בא אחר ויקדשה אינה מקודשת לשני. אבל כי ליכא עדים שיש לו הוא מקודשת מספק שמא יש לו ואע"ג דאיהו אמר שאין לו וכ"כ הר"ם פ"ז (ה"ג), ואם בא אחר וקדשה תצא שלחני ומזה. על השלחן. שהיה שלחני והראה לה מעות שאינם שלו אלא נתכוונה אלא להראותה מעות שלו. בע סקא. למחצית שכר היו לפי יו על שלחנו להחליף ולהשתכר. מתני'. בית כור. מקום הראוי לזרוע ל' סאין, ובית סאתים הוא ע' אמה ושריים על ע' אמה ושריים אמה ("ע") [ק"] אמה על ("ע") [נ"] עוה לחשבון אחד.ם) **גמ'.** חיישינן. ואע"ג דאמר אין לו, וכן פיר' הר"ם ם) למתני' הכי יש לו הוו קדושי ודאי וכי אין ידוע הוו קדושי ספק. (על) במקום פלוני. איכא מ"ד דאבית כור עפר לחודיה קא מהדר, אבל מאתים זוז לא אכפת לן שהרי יכול לו ליאן לכל מקום שירצה, וכן נראה מפי' ר"ש שפירש אנא טרחנא ומייתינא התבואה. והר"ם ז"ל [אישות פ"ד ה"ג, עיי"ש] פי' שאם עמעות נמי קאי דתנאה הוא ולא נתקיים התנאי ואינה מקודשת. וכן הוא בתוספתא [קידושין פ"ג ה"ה]. [ומה] שכתב הר"ם שאעפ"י שאמר ג) לו במקום פלוני חיישינן שמא יש לו ולא כן נראה מהתוספתא, וע"ע. תוספתא מקודשת מספק**.

בבקעה. שיש שם כמה כורין ואין אחד מהן משלו. בדיסתורא. אריסות.

*א לי צ"ל דלהוי ספק כי אם במהיום ולאחר מיתה דלרבנן מספקא וכו' אי חזרה הוי אבל בע"מ הוי כמעכשיו (ד"ז).

** יגו מוכן ואולי צ"ל ואפשר דהתוספתא ר"ל דאינה מקודשת ודאי אבל מקודשת מספק (ד"ז).

מסורת הש"ס

א) [ועיי מז.]. ב) גיטין עד. תוספתא דגיטין פ"ה ה"ה. ג) ג"ז סב, ד) לעיל מ. [ע"ש] ע"ז לז. [ע"ש] גיטין עד. עה: עז., ה) [בכת"י: כי סליקת לתתם אשכחתיה לרב הונא], ו) לעיל נט., ז) [ברכות ס. וש"נ], ח) תוספתא דקידושין פ"ג ה"ה, ט) גם זה בס בס ה"ו, י) ג"ז בס, כ) גם זה בס, ל) [בדפו"י: ויתנ', ול"ל ויתנה], מ) [ברש"י שבריש"ק: ופרק אפי' כי לא יודעינן אם יש לו ימות שמא יש לו ולא מזרינה ליגשא בלא גט לאחר], נ) [שמות כו, ושיין עירובין כג ע"ב], ס) עי' בתוס' הספר דף פב., ע) גירסת רש"ל ורש"ל גרס והא דאמרינן [ובדפו"י בדל"], פ) [וס"ל ד"ה אמתפלגי], צ) [עיין" יש לאמתוק. רש"ש], ק) [בדפו"י טופ: תבה], ר) [ע"מ"י מלאה לאמתוק. רש"ש]. ש) [יתכן דיש להוסיף: לאמרינן], ת) [ועיי"ן כג ע"ב], א) [בפירוש המשניות], ב) [יתכן דל"ל: שאמר לה ע"מ שיש לי במקום].

גליון הש"ס

מתני' ע"פ שיש לי בית כור עפר. עיין ב"ב דף מד ע"ב תיד"ה דלא ולע"ג:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה בית כור וכו' תמצאנו מאתים ושבעים ושלש אמה וחצי אמה ושני שפחים על מאתים ושבעים ושלש אמה וחצי אמה ושני עפחים ועוד דבר מועט ג"כ והכבר מועט הוא פחות מחלי רוחב אצבע ויתר על שלש עיין בפרבב"ם ר"פ בית כור וגם לשם יש טעות סופר והגהתיו בלאור בס"ל ע"ש:

מוסף רש"י

לרב יהודה לא הוי גט. דלכשתתן כבר אזל ליה גיטא (גיטין עד.). דלקרובה קאתי. הילכך מעכשיו קאמר לה מעשה שחפץ בה (שם). דלרחקה קאתי. ומסתמא בקושי הוא מגרשה הילכך לכשתתן קאמר וקבכר אזהכי והכי מפיסנא לה (שם). לא כסיף ליה למתבעה. מעמוני הלכך לא צריך ליה למחלי גיטא בתנאן מעות ומעכשיו קאמר לה (שם). לאחר לא תנשא עד שתתן. דדילמא לא יהבה ומצלא גט בטל (שם). נתנה. לפני מותו. אינה זקוקה ליבם. לא נתנה זקוקה ליבם. ולא סני לה ליתן ליורשים (שם). ומר סבר. ר"ש, אפילו ליורשיי. לי משמע אפילו ליורשים כשאיני (שם). מיהא תנאה הוי. ולא אלה הגט בשעת מתן מעות, דאי לכשתתן קאמר נהי נמי דלי אפילו ליורשי משמע, מיהו הוה ליה גט לאחר מיתה (שם). כאומר מעכשיו דמי. דה"ק מעכשיו יהא גט ע"מ שתקיימי התנאי (שם). לא נחלקו אלא מהיום ולאחר מיתה. דרבנן מספקא להו אי תנאה הוי אי חזרה הוי ולרבי ודאי תנאה הוי (שם). והתניא. בגיטא, דשמעינן מינה מדאצטריכו לאפוקי בהא דכשלמא גבי מתנה אינא למימר גופא מהיום ואינה יכולה לאחר מיתה, אבל הכא ניהא למימר הכי, ואי משום תנאה הוה ליה למימר מהיום אם מתי (שם עב.). הלכך הוי ספק מגורשת, ואם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר לאיכה גט מפיסהם (רשב"ם ב"ב קלו.). כח דהיתירא עדיף. נויב לו להשמיענו כח דבר הממתיר, שהוא סותר על שמעונתו ואינו יוצא להתיר, אבל כח האוסרין אינה ראויה, שאבל יכולין להתמיר ואפילו בדבר המותר (ביצה בב.).

מאי בינייהו. על כרחין לרב הונא נמי אסורה לינשא עד שתתן שמא לא יתקיים התנאי וגט בטל ובניה ממזרים: **דלקרובה אתי.** ומיהר לקרבה אליו וגמר קידושין בפרוטה שנתן לה: **אימא מודה ליה לרב יהודה.** דלא גמר למיהוי גיטא עד שתתן חולי יתפייסו בינתייס שאין אדם ממהר לרחק את אשתו: **כיף קאמר רב הונא.** דמגורשת מיד לא חשש הבעל לעכב גירושיה עד שיקבל המעות משום דלא כסיף למתבע לה: **אימא מודה ליה לרב יהודה.** שהרי לא נתרצית בקידושיה עד שיתן: **שנתקרע.** קודם שנתנה: **נתנה.** קודם שמת: **אבל לב"ע תנאה הוי.** ואפילו ת"ק מודה שאם פירש על מנת שתתן לי או ליורשיי שאפילו מת ג) ונתנה ליורשיו ופטורה מן החליצה דהוה ליה גט למפרע משקבלתו: **כאומר מעכשיו.** ע"מ כך וכך דמי: **כי פליגי להתם.** כשעליתי לארץ ישראל: **לא נחלקו.** כלומר לא מספקא להו לרבנן אי תנאה אי חזרה אלא במהיום ולאחר מיתה: **פשיטא.** דאם לא נתן לה בתוך ל' אינה מקודשת: **לאו תנאה הוא.** ולא קפדה אשלחיה יום אלא לזרוזיה בעלמא קאמרה: **ויש לו.** משמע שיש עדיים שיש לו הא לאו הכי אינה מקודשת ומותרת לאחר ואמאי מ) ניחוש שמא יש לו: **קידושי ודאי הוו.** אם אינו יודעים שיש לו ופקא מינה שאם נתן לאחר וקידשה אינה מקודשת וכי לא ידעינן חייסינן שמא יש לו ואינה מותרת לאחר ומיהו צריכא גט מן השני דשמא לא היו הראשונים קידושין: **לא נתכוונה זו אלא לראות משלו.** לפיכך אם הראה על השלחן שלפניו והוא שולחני והמעות אינם שלו אינה מקודשת: **בעיסקא.** למחצית שכר היו לפניו על שולחנו להחליף ולהשתכר: **מתני' בית כור.** מקום הראוי לזרוע ל' סאין. וחשבינן לכל סאתים מאה על חמשים כחצר המשכן מ) חמשים על חמשים לבית סאה ובית כור אלף ות"ק אורך על נ' רוחב ואם אתה מרבעו מ) תמצאנו מאתים ושבעים (ז) ושלשה וה' טפחים על מאתים ושבעים ושלשה וה' טפחים ועוד דבר מועט: **ואם הראה בבקעה.** הרי לין בקעה גדולה ובה כמה בתי כורין ואין אחד מהן שלו: **גמ' זוזי הוא דעבידי אינשי דמצנעי.** והתם הוא דחזינא לי יש לו הוו קידושי ודאי לא חזינא הוו קידושי ספק: **אבל ארעא.** אי לא ידעינן דיש לו אפילו קידושי ספק ליכא דמקלי לאית ליה ארעא קלא אית ליה קמ"ל מדתנינהו גבי הדדי למימרא דאלרעא כי זוזי מה התם יש לו ודאי אין לו ספק אף קרקע יש לו ודאי אין לו ספק: **מאי נפק' ליך מינה.** אם רחוק הוא אנא טרחנא ומייתינא התבואה לגיתי: **בדיסתורא.** אריסות:

בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מגזירת הכתוב אחת יפה ואחת רעה[ז] אבל בזמן שאין היובל נוהג נפדי' בשויין[ח]: **נקעים.** כמין גומות: **נהי דבהדי ארעא לא קדשי.** להיות נמדדים בקרקע שוה להיות קטפרס שלהן נמדד לעלות בחשבון: **נקדשו באפי נפשייהו.** להיות נמדדין לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שלהן בחשבון: **שדה מה שלמוד לומר.** והוה ליה למכתב ואם מאחוזתו יקדיש אים וגו' וכתב ואם משדה אחוזתו: **בענין הזה.** כדי זרע חומר שעורים: **לתך.** חצי כור: **תרקב.** חצי סאה: **דלאו בני זריעה נינהו.** וכתב הכתוב זרע ומידי דלאו בני זריעה נינהו אינו אינן נפדים בדמים הללו אלא בשויה: **דומיא דסלעים.** שאתה סלע אין ראוי לזריעה דקשה הוא: **נאגני דארעא מקרו.** הנקעים קרויין אגנות הקרקע שהמים מתמלין לתוכן כמו ואם באגנות (שמות כד): **שידרא דארעא.** [מ]מקום הסלעים אין להם שם סלעים לעצמן אלא על שם הקרקע הם נקראים שידרות הקרקע: **הכא מאי.** גבי קידושי אשה אם היו בו סלעים ונקעים של ר' טפחים ואינן מלאים מים: **להקדש מדמינן לה.** [ו]ונמדדין עמה: **או למכר מדמינן לה.** ואין נמדדין: **מתני' כל תגאי.** שאין כפול: **כתנאי בני גד וכני ראובן אינו תנאי.** ואע"פ שהן נתקיימו הדברים [ז]כגון הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ולא פירש לכפול ואם לא תתני לי לא יהא גט אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל ואפי' לא נתנה הוי גט וכמו שמצינו שהוצרך משה רבינו ע"ה לכפול ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם שמע מינה דאי לא כפל היתה מתנתו קיימת ונוחלין ארץ גלעד אפילו לא יעברו את הירדן אע"פ שאמר אם יעברו ונתתם לית לן מכלל הן אתה שומע לאו. וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה[ח] מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאם אמר הכי לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. ושמעינן נמי דבעינן הן קודם לגאו[ט] דלא אמר אתלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם: **ר"ח אמר.** אתנאי כפול לחודיה פליג למימר דאין צריך לכפול דמכלל הן נשמע לאו וזה שכפלו משום לוקך היה הדבר לאומרו מפני דבר אחר שאלמלא כן שכפלו יש במשמע שאם לא יעברו אף בארץ כנען שמעבר הירדן והלאה שהיו קנין בה מפני מקנה רב שלהן אף בה לא יטלו דהכי הוה שמעינן לה אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד בשביל כל חלקם הא אם לא יעברו יהיו נקנסים ולא יטלו חלק לא כאן ולא כאן כלל לכך פירש שאם לא יעברו לא יפסידו חלקם בכך [י](דאי אתה שומע מכלל לאו אם אינו מפרש לכתוב) ויטלו כאן וכאן על פי הגורל: **גמ' שפיר קאמר ליה.** קושיא היא היכי ליף ר' מאיר מינה דבעינן כפילה הא שפיר קאמר ליה ר' חנינא דכפילה לאו למכפל אתא שלא יטלו ארץ גלעד כולה דהא מכללא שמעינן לה אלא למימר ונאחזו בארץ כנען אפילו אין עוברין למלחמה: **אמר לך ר' מאיר אי ס"ד.** קרא לפרושי אתא דאפילו לא יעברו לא יפסידו חלקם בכל ארץ ישראל ולאו לתנאי כפול אתא להחזיק את התנאי שאם לא יעברו לא תהא מתנת ארץ גלעד מתנה ושמעינן דמכלל הן אי אתה שומע לאו אם אינו מפרשו: **לכתוב ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם.** ועל כרחך הייתי מפרשו שאם לא יעברו לא יפסידו בא ללמדינו: למה

[ט] **המקדיש שדהו בשעת היובל נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף** [ב]**היו** [ג]**נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה והוינן בה נהי דבהדי ארעא לא קדשו** [ד]**נקדשו באפי נפשייהו וכי תימא כמה דלא הוי בית כור לא חשיב ורמינהו שדה מה ת"ל לפי שנאמר** [ה]**זרע חומר שעורים בחמשים אין לי אלא שהקדיש בענין הזה מנין לרבות לתך וחצי לתך סאה** [ו]**תרקב וחצי תרקב ואפי' רובע מנין ת"ל שדה מכל מקום אמר מר עוקבא בר חמא** [ז]**הכא בנקעים מלאים מים עסקינן משום דלאו בני זריעה נינהו דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים גבוהים ש"מ אי הכי אפילו פחות מיכן נמי הנהו נאגני דארעא מיקרו שדרא דארעא מקרו** [ח]**גבי מכר תנן** [ט]**האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והיו שם נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נמדדים עמה פחות מכאן ואמר מר עוקבא בר חמא אע"פ שאין מלאים מים מ"ט אמר רב פפא לפי שאין אדם רוצה שיתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו בשנים ובשלשה מקומות הכא מאי להקדש מדמינן לה או למכר מדמינן לה** [י]**מסתברא להקדש מדמינן לה דאמר לה אנא טרחנא וזרענא ומייתינא: מתני'** [יא]**ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנאמר** [יב]**ויאמר** [יג]**אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן וכתיב ואם לא יעברו חלוצים רבי חנינא בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו: גמ' שפיר קאמר ליה ר' חנינא בן גמליאל לר"מ אמר לך רבי מאיר אי סלקא דעתך לאו לתנאי כפול הוא דאתא לכתוב ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען** למה המאמרים זוז הוי גט כמו שמצינו שמשה הוצרך לכפול ואם לא יעברו חלוצים ונאחזו בתוככם בארץ כנען ש"מ אי לא כפליה היתה מתנתו קיימת והיו נוחלין ארץ הגלעד ואפילו לא יעברו הירדן ואע"פ שאמר אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד דמשמע הא אם לא יעברו לא לית ליה מכלל הן אתה שומע לאו וה"ה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאם אמר הכי לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה ושמעינן נמי דבעינן הן קודם לגאו מדלא אמר אתלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם מהכא נלמוד דר"מ בעי כפול והן קודם לגאו ותנאי קודם למעשה ר"מ בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו פירש בקונטרס לתנאי כפול לחודיה פליג[ו] אבל לעולם בעי תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ' האומר את הפועלים (ב"מ דף נז.) מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה רבי מאיר הוא משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו לכן נראה לי דפליג אכולהו[ז]:

[ת"י **שאלמלא** כן יש במשמע אף בארץ כו'. פרש"י שהיו קנין בה ואין נראה לר"מ אלא] דה"פ שאפי' בארץ כנען לא ינחלו לא מצטיא בארץ גלעד לא ינחלו דכיון שהיה להם ייפוי כח[ח] בארץ גלעד אם יעברו דבשביל זה נתנה להם אם כן דין הוא שהורע כחם אם לא יעברו אלא אפי' בארץ כנען אלא ייפו כחם אם יעברו שהרי בשביל זה לא נתן להם בארץ כנען אפי' הכי הורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות דואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען: אי

ה"ג **המקדיש** שדהו בשעת היובל. פירוש בזמן שהיובל נוהג וא"ג בזמן היובל דאם כן משמע דמיירי בשנה עצמה של יובל ובהא פליגי רב ושמואל במסכת ערכין (דף כד.) חד אמר אינה קדושה כל עיקר וחד אמר קדוש ויוצא[ט]:

אין נמדדין עמה. פירש בקונטרס[א] להיות נגאלים בדין חומר שעורין אבל ליגאל בשויין מיהא קדשי דאין לומר דלא קדשי כלל דהא לא נרע מבור וגת ושובך דתנן ס"פ המוכר את הבית (ב"ב דף עא.) המקדיש שדהו הקדיש כולו ואפילו בור וגת ושובך וכל שכן סלעים ונקעים[ב]: **נקדשו באפי נפשייהו.** פירש בקונטר' להיות נמדדים לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שבהן לחשבון כי אם קרקעות הנקעים ובריש פ' בית כור (ב"ב קג.) פרש"ש דהכי פריך נהי דבהדי ארעא לא קדשי כלומר אם אינו רוצה למודדו עמה לפי שהיא שדה בפני עצמה ויכול לפדות כל אחד ואחד בפ"ע כאילו הקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה נקדשו באפי נפשייהו מכל מקום כשירלה יפדה אותן נקעים בפני עצמן לפי חשבון בית זרע חומר שעורין בג' שקל כסף ולא נהירא דמשמע מתוך פירושו דהמקדיש שדה אחד שאין בו נקעים שאין יכול לפדותו לחצאין וליתא דהא אמרינן לעיל בפ"ק (דף כ:) המקדיש שדה אחוזה לוה וגואל לחצאין לכך נראה כפירוש הקונטרס[ג]: **אי הכי אפילו פחות מכאן נמי.** ק"ק מאי אע"ג דיכא הכא דהא אפי' מיירי בלא מלאים מים מקשי נמי מסלעים[ד] ונראה לר"י לפרש אי אמרת בשלמא דלא קפדינן אלאלו לזריעה[ה] ניחא דפחות נמדדין עמה[ו] אבל אם דבעינן לאו לזריעה פחות מכאן נמי אמאי נמדדין עמה[ז]: **כל** תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. פי' בקונטרס ואפילו לא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים הוא"ל ואין התנאי כפול כגון הרי זה גיטך אם תתני לי מאתים זוז ולא פירש לכפול ואם לא תתני לא יהא גט אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל ואפי' לא נתנה לו

לה [א] מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה ב:

לו [ב] מיי' שם הלכה יג:

לו [ג] מיי' שם הלכה יד:

לה [ד] מיי' שם הלכה יג:

לטו [ה] מיי' פכ"ח מהל' מכירה הלכה ל טוש"ע ח"מ סימן ריח סעיף ל:

מ [ו] מיי' פ"ז מהלכות אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף כב:

מא [ז] מיי' שם פ"ו הלכ' ג סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ב:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תוס' ר"י הזקן

בזמן שהיובל נוהג. שכל שדה אחוזה פדיונה שוה אחת יפה ואחת רעה. אבל בזמן שאין היובל נוהג פודה בשוה. נקעים. גומות. בהדי ארעא. להיות נמדד קטפרס שלהם. באפי נפשייהו. להיות נמדדים לפי מה שיש בהם ולא יעלה חל שלהן בחשבון. דלאו בני זריעה. וקרא כתיב זרע, אבל מה שאינו ראוי לזריעה אינו נפדה בזה הערך אלא בשווי. גגרי.[ג] כמו אגנות מי קרקע הם נקראים. הכא מאי. אמר לה על מנת שיש לו בית כור עפר ויש לו שם נקעים גבוהים[ד] עשרה ואין בהם מים. להקדש מדמינן לה. ומקודשת. או למכירה מדמינן לה. ואינה מקודשת שהרי אין לו בית כור שאין נמדדין עמה הנקעים. טרחנא. ואע"ג דלעיל לא אמרינן טרחנא החם הוא שלא נתקיים התנאי שהרי אמר לה על מנת שיש לי במקום פלוני, אבל הכא נתקיים התנאי דבית כור עפר קאמר לה וזה המקום ראוי לזריעת בית כור. **מתני'.** ר' מאיר אומר וכו'. מסתברא דר' מאיר אתא לאפלוגי אהני מתני' דלעיל דס"ל דעל מנת הוי תנאי בלא כפילה וקאמר שכל תנאי צריך בפילה ואפילו בעל מנת, ולית הלכתא כוותיה בהאי. **כתנאי בני גד ובני ראובן.** שהיה כפול שאמר ואם לא יעברו לא יתנו להם את ארץ גלעד. אינו תנאי. דלא אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו והמתנה או המעשה קיים אע"פ שלא קיים את התנאי. והה"נ דלפינן מתנאי בני גד ובני ראובן דבעינן הן קודם ללאו שהרי אמר תחלה אם יעברו ואח"כ אמר[ה] לא יעברו. ובעינן נמי תנאי קודם למעשה דקאמר אם יעברו ונתתם, ולא אמר תנו אם יעברו, כדאיתא בהשוכר את הפועלים [ב"מ צד, א] ובפרק מי שאחזו [גיטין עה, א] שם בארנו שדעת הר"ם [אישות פ"ו ה"כ] שאין במשפטי התנאי לר' מאיר אלא הני ג' ואנאי בדבר שאפשר לקיימו,[ו] והאי לא חזינן ליה מתנאי בני גד ובני ראובן אלא ממה שהשיב משה וסדר דבריו שכפל תנאי והקדים הן ללאו ואמר תנאי קודם למעשה, מה לו לסדר דבריו כך אם לא להודיע אם לא עשה כן היה תנאו בטל, אבל בשורש הדבר שהם בקשוהו דהיינו ארץ סיחון ועוג שהוא התנה להם שיעשו לא גמרי מהאי אנפא כלל שהם שאלו ממנו מה שיהיו

עין משפט
נר מצוה

מוסף תוספות

א. כל זה מפירוש רשב"ם בב"ב דף קג. **ב.** ועוד דא"כ מאי הוי פריך בתר הכי והתניא שדה וכו' התם ודאי קדשי לפי שמקדישו בפירוש אבל הכא שאין מקדישו בפירוש לא קדשי כלל. תוס' הרא"ש. **ג.** שאינם ראוים לזריעה אפי פחות מכאן נמי, דהשתא נמי פריך מינייהו מדאצטריך לשנויי שידרי דארעא מיקרו. תוס' הרא"ש. **ד.** אלא אפי' לא יהא ראוי לזריעה קדושה לפי חשבון בית זרע חומר שעורים. תוס' ב"ב קג. **ד"ה** אי הכי. **ה** דפחות מכאן הוי הכל שדה אחת, וגבוהין עשרה ועמוקין עשרה חשובין שדה בפ"ע. שם. **ו.** כיון דלאו בני זריעה נינהו. תוס' הרא"ש. **ז.** ואף הלשון מעיד כן שהרי לא חלק בה אלא משום שצריך היה לאומרו ואין זה טעם אלא לתנאי כפול. המאירי. **ח.** דלר"מ כיון דאיכא קרא יתירא שמעינן מינה דלא הוי תנאי אם לא שיהא דומה לתנאי זה בכל ענין, ורחב"ג דלא מייתר ליה קרא הוי תנאי אע"ג דלא דמי כלל. תוס' הרא"ש: ועי' לשון התוס' המובא במהרש"א: אלא דלא חש לאפלוגי אלא בתנאי כפול משום דשארא לא צריכי טעמא דמעשה שהיה כך היה אבל בכפל ודאי צריך טעם למה הוצרך לכפול התנאי. ר"ן. **ט.** משאר שבטים. תוס' הרא"ש. **י.** שיפסידוה לגמרי. שם.

תורה אור השלם

1. ואם משדה אחזתו יקדיש איש לְיֵי וְהָיָה עֶרְכְּךָ לְפִי זַרְעוֹ זֶרַע חֹמֶר שְׂעֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שְׁקֹל כָּסֶף:

ויקרא כז טז

2. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֵת הַיַּרְדֵּן כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְיָ וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֵת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה:

במדבר לב כט

מוסף תוספות

ו. אם אמרת דבעינן הן קודם לגאו דלא אמר אם לא יעברו אלא אם יעברו ונתתם לא יהא גט אין כאן תנאי כלל אבל אם

אי לא כתב ארץ בנען ה"א בתוככם בארץ גלעד. פי' נקונע' דאם לא יעברו יטלו חלקם כפי המגיעם בארץ גלעד שנאחזו בה כבר והם סייעו [אתכם] לכבשה אבל בארץ כנען כלל וכלל לא שהרי לא סייעו לכבשה קח משמע לן דאעפ"כ יטלו [1]וקשה וכי איזו סברא היא שיעבו בניהם וירשו עם אחיהם שילאו למלחמה [2][ועוד דאינו דומה למשל דמייתי][2] לכן נראה לר"י לפרש דפשטיה דקרא הכי אם יעברו חלוצים בראשי הגלעד להיות ראשונים במלחמה בשכר טובה זו שיעשו עם אחיהם תנתן להם ארץ הגלעד ואם לא יתאמצו יותר מאחיהם ונאחזו והכי נפרש דאי לא כתב בארץ כנען ה"א אם לא יעברו חלוצים בראש המלחמה ולא יסייעו בכיבוש הארץ אלא כשאר שבטים כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען קמשמע לן דאף על פי כן יטלו[3] וקשה דהיכי מיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחרים וי"ל דסד"א כיון שהוקלה ארץ כנען לשאר שבטים שהרי מאותה שעה ששאלו בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מנחלות בארץ כנען[4] וימא שאם לא יקיימו תנאם לא יהיה להם חלק בה קא משמע לן בארץ כנען לומר שיטלו חלקם כשאר שבטים כאן וכאן ואם תאמר לכתוב קרא בארץ כנען בלבד ולא נכתוב ונאחזו בתוככם וממילא ידענו כיון שנוטלים חלקם בארץ שהוקלה לשאר שבטים כ"ש שיטלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקלה לשאר שבטים וי"ל דאדרבה ה"א בארץ כנען שלא נתייפה כחם דין הוא שיטלו אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה יקנסו ממנה ולא יקחו בה כלום לכן נכתבו שניהם:

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב אז תנקה מאלתי אלא לר' חנינא למה לי. תימה מה ענין זה אצל מחלוקת[5] והלא לא היה תנאי אלא בפירוש אמר שישבע לו שיקח אשה לבנו ממשפחתו ואם לא פירש הקרא תנקה מאלתי אם לא יתנו לך הייתי אומר שהיה עובר שבועה בין יתנו ובין לא יתנו אם לא היה מביא אשה ומה שפירש הקונטרס קשה להבין שהרי משמע מתוך פי' שאם הלך אליעזר למשפחת אברהם והם לא ירצו ליתן לו שיהא מותר בבנות כנען וזה אינו[6][דלפי זה סד"א דר"ח ב"ג אייתי בע"א ממה שאמר ר"מ] לכן פר"י בשלמא לר' מאיר דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו אע"פ שסברא הוא כשאדם מתנה עם חבירו אם תעשה זה אתן לך זה[7] ואם לא תעשה לא אתן לך כמו כן כאן אע"פ שהוא סברא אצל השניות אצל על מנת שיתנו הולכך לפרש אם לא יתנו תהיה נקי אבל לר' חנינא דאזיל בתר סברא לפי דעת בעלי התנאים למה פירש אם לא יתנו לך פשיטא אם לא ירצו ליתן דיהיה נקי ולמה"ר[8] יצחק נראה שאחר שבועות השניות אחת שיקח אשה לבנו ממשפחתו ושבועה אחרת שאם לא יתנו לא תקח אשה מבנות כנען ודייק מדכתיב[9] ונקית משבועתי זאת משמע שיש שבועה אחרת:

בשלמא

למה לי שמע מינה לתנאי כפול הוא דאתא ור' חנינא בן גמליאל [6](אמר) אי לא כתב רחמנא בארץ כנען הוה אמינא [1]ונאחזו בתוככם בארץ גלעד אבל ארץ כנען כלל לא ורבי מאיר בתוככם כל היכא דאית לבו משמע תניא אמר רבי חנינא בן גמליאל משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מחלק נכסיו לבניו אמר פלוני בני יירש שדה פלונית ופלוני בני יירש שדה פלונית ופלוני בני יתן מאתים זוז ויירש שדה פלונית ואם לא יתן יירש עם אחיו בשאר נכסים מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרם לו והא לא דמיא משל למתניתין התם קתני יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו[2] אלמא כפילה לארץ גלעד נמי מהני והכא קתני מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרם לו אלמא כפילה לשאר נכסים הוא דקמהני לא קשיא הא מקמי דנימא ליה רבי מאיר ונאחזו הא לבתר דנימא ליה ר' מאיר ונאחזו בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב [2]אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ אלא לר' חנינא למה לי [3]סלקא דעתך אמינא אם תיטיב אגרא אם לא תיטיב לא אגרא ולא דינא קא משמע לן בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב [3]אז תנקה מאלתי אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך סלקא דעתך אמינא היכא דניחא לה לדידה ולא ניחא ליה לדידהו מייתי בעל כרחייהו קא משמע לן אם [4]לא תאבה האשה למה לי איצטריך סד"א היכא דניחא להו לדידהו ולא ניחא לה לדידה נייתי בעל כרחה קא משמע לן בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב [5]אם בחקותי תלכו [6]ואם בחקותי תמאסו אלא לר' חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך ס"ד אמינא אם בחקותי תלכו ברכה אם בחקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה קא משמע לן בשלמא לר"מ היינו דכתיב [7]אם תאבו ושמעתם וגו' ואם תמאנו ומריתם וגו' אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך סד"א אם תאבו טובה ואם תמאנו לא טובה ולא רעה קמ"ל מאי

חרב

למה לי. בארץ כנען דמשמע מיעוטא למעוטי שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען [1](הרי משמע נמי מונאחזו בתוככם שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ ישראל אלא קרא יתירא הוא למדרש ביה תנאי כפול) ש"מ הוצרך לכפול ולומר אם לא יעברו לא יהא בדברי כלום ואי לא כפלו היתה מתנתו קיימת דמכלל הן לא נשמע לאו: **ורבי חנינא.** אמר לך נעולם לא בא לכפול אלא לפרש אפי' לא יעברו לא יפסידו [2]נחלתם מכל ארץ ישראל ואם כתב ונאחזו בתוככם ותו לא ה"א ואם לא יעברו יטלו כפי המגיעם בארץ הגלעד שנאחזתם בה כבר והם סייעו אתכם לכבשה אבל בארץ כנען כלל לא בתוכה יטלו ולא בארץ גלעד כנגדה להכי כתב בארץ כנען שאם סייעו לכובשה אבל למעוטי שלא יטלו ארץ הגלעד כנגדה לא איצטריך דמכלל הן הוה שמעינן לאו: **כל היכא דאית לבו משמע.** ועל כרחך לא כתב בארץ כנען אלא למעוטי ארץ גלעד שלא יטלוה כולה על פי מתנתו שאמר להם ונתתם להם וגלגדיו דמכלל הן לא הוה שמעינן לאו: **משל.** דמשה: **למה הדבר דומה כו'.** כך שאר השבטים יטלו ארץ כנען ושני שבטים אלו יעברו את הירדן למלחמה דהיינו דומיא דיתן להם מאתים זוז ויטלו ארץ הגלעד ואם לא יעברו לא יפסידו חלקם בארץ כנען דהיינו שאר נכסים: **מי גרם לו ליטול עם אחיו כשאר נכסים כפילו גרמה לו.** דאם לא כפל הייתי שומע דאם לא יתן יטול באותו שדה כפי חלק המגיעו בו אבל בשתי שדות שהקליתים לאחיו לא יטול כלום וכל שכן שלא יטול באותו שדה כנגד שאר נכסים. אף בני גד ובני ראובן כפילת הדבריס גרמה להם ליטול חלקם בארץ כנען שאם לא כפל הייתי אומר לא יטלו בה כלום אלא בארץ גלעד מה שמגיעם בה: **התם.** מתני' קתני שאם לא כפל לא היו נוטלין כלום לא כאן ולא כאן דקתמר שאף בארץ כנען שאינה חביבה להם לא יטלו מדקתני שאף משמע דכל שכן בארץ גלעד שבארו בה: ה"ג **אלמא כפילה לארץ גלעד נמי אהני והכא קתני מי גרם לו כו'.** אלמא לא אהני אלא לארץ כנען דבלאו כפילה נמי הוו שקלי מה שמגיעם בארץ גלעד: **לא קשיא.** מתני' דקתני שאף דמשמע דכל שכן בארץ גלעד: **מקמי דנימא ליה ר' מאיר.** אם כן נכתוב ונאחזו והוה סבר ר' חנינא דכולא מילתא דרים רבי מאיר לתנאי כפול הלכך אמר ליה שאלמלא כן שכפל דבריו יש [1]משמע שאף בארץ כנען לא יטלו וכ"ש במקום החביב להם דמכלל הן היינו שומעין לאו ואם לא יעברו לא תתנו להם את ארץ גלעד וממילא דבארץ כנען לא שקלי דהא לא אזלי למכבשה ובריית' דקתני דלא אהני כפילה אלא לארץ כנען אמר רב חנינא בתר דאמר ליה ר' מאיר נכתוב קרא ונאחזו למ"ל בארץ כנען [2]אמר ליה ר' חנינא ליטול חלק בארץ כנען אהני דאי לא כתביה הוה אמינא ונאחזו בתוככם בארץ גלעד: **שאם.** משאת שכר: **ואם לא תיטיב לפתח.** פורענות מוכנת לבא אלמא כפילה בעינן [3]תיטיב [4]נשמעת מכללא: **ס"ד כו'.** כלומר מכללא לא הוה נפקא לן אלא ביטול מתנה הא אם לא תיטיב לא תשא שכר ופורענותא נמי לא תשקול להכי איצטריך כפילה דינא דפורענותא: **בשלמא לר' מאיר.** דאמר מכללא לא שמעי' היינו דכתיב אז תנקה מאלתי לפי שהשניות אם לא אל בית אבי תלך תחול עליך שבועה ומכללא לא שמעינן דאם תלך לא תחול: **למה לי.** לפרושי אם תלך תנקה אלא דאי לא כפילה לא הוה מבטל תנאה לשבועה דאפי' ילך תחול עליו אם יקח לו אשה מבנות כנען: **היכא דניחא לה.** לאשה: **ולא ניחא להו.** לקרובים: **נייתי.** להכי נכתב האי לאיתאי נמי בקרובים ואם לא יתנו לך קרובים והיית נקי: **למה לי.** ואם בחקותי תמאסו נשמע מכלל ברכה קללה:

תוס' ר"י הזקן

דתנאי שכתבנו. ור' חנינא פ"ג אתנאי כפול לחודיה ו' אמר שלא אמר אם לא יעברו להורות שצריך תנאי כפול דודאי אין צריך דמכלל דאתה שומע לאו, אלא לחזרות (שלא) [שאף אם לא] יעברו [מ"מ] ינחלו בארץ כנען. ומיהו צריך תנאי קודם לשעשה וכן צריך הן קודם לשאר. **גמ'.** שפיר קאמר ליה. כיומר הואיל ואיכא למימר טעמא דמשום הכי אצטריך ליה למימר הכי תו לא גמרינן שכך הוא משפט התנאי. ונאחזו בתוככם. דמשמע שאם לא יעברו לא יפסידו חלקם. בארץ כנען למה לי. ש"מ [2] שבא לומר שלא יהיה התנאי כלום, שלא יטלו בארץ הגלעד כנגד חלקם שבארץ כנען, אלא יטלו חלקם ג"כ בארץ כנען, שהמעשה בטל מכני זאת הכפילה. **ירושלמי.** בכל אתר [אית לר"מ ממשמע לאו את שומע הין והכא לית ליה]. פי' באיסורא דוקא כדאיתא בס"פ שבועת העדות [עבודות לו, ב] מודה ר' מאיר באיסורא, ובהא אפילו גבי איסורא לית ליה, דהא בכילי תלמודא אמרינן לרבי מאיר לית ליה מכלל לאו אהא שומע הן כדאיתא פ"ק דנדרים [יא, א]. וכתב הרב בתשובת שאלה [שו"ת הרי"ף ליוורנו סימן לא] שאין צריך לכפול התנאי אלא בגיטין וקידושין אבל בממונא לא בעינן תנאי כפול. איכא מ"ד שדעתם הוא שאין זה מוכר ונרזן קרקעות אלא על תנאי שדקנה [3] ואין נוציא אותו מידו אם לא על תנאי שהתנה, אבל גיטין וקידושין אומדן דעת הוא מכיון שנתן דעתו לגרש או לקדש אין התנאי אלא כמפליגה בדברים וקירוב הדעת הוא וריחוק הדעת הוא, ואין תנאי מועיל כו' לקרב ולרחק אא"כ חזקו בתנאים שנתפרשו כו', ותנאי בני גד ובני ראובן לא היתה הארץ מוחזקת ביד'הם, ומשום הכי הוצ"כו לחזק התנאים. אבל קרקע המוחזק לו לאדם מירושתו או ממקחו א"צ חזוק לתנאי ואם לא נתקיים מה שהתנה לא נוציאנו מידו. ע"כ. [וכן] כתב הר"ם בוכ"ה פ"ג [ה"ח] ורבותי הורו שאין צריך לכפול את התנאי ולהקדים הן ללאו אלא בגיטין וקדושין בלבד ואין לדבר זה ראיה. ע"כ. ובעל התשלום כתב בנדרים פ"ק [יא, א] דשאר משפטי התנאי בעי הרי"ף אפילו בממונא דהא אפילו ר' חנינא רבנן לא פליגי עליה אלא במכלל לאו אתה שומע הן, ויחיד ורבים הלכה כרבים, והאי דגבי גיטין וקדושין בעינן תנאי כפול משום דאשכחן לשמואל דאתקין בגיטא דשכיב מרע תנאי כפול [4] ועשה זה שמואל שחשש לכ"ד טוענין דלמא איכא ב"ד דס"ל כר' מאיר דבעי תנאי כפול ואתי למשרי אשת איש לעלמא ולרווחא דמילתא הוא דעבד, הלכך הואיל וחשש שמואל לזה אנן נמי נחוש לחומרא ולא לקולא, אבל בדיני ממונות לא חיישינן לר' מאיר. ע"כ. וליכא למימר דר' מאיר לא בעי תנאי כפול בדיני ממונות דהא תנאי בני גד ובני ראובן בדיני ממונות הוא. ובעל התשלומה כתב שהרי"ף כתב בתשובה דבממונא לא בעינן תנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ולא תד מאנפי דתנאי, ואין להביא ראיה ממה שפירש [הרי"ף] כמי שמת [רמז תתפט] בההיא עובדא דפרק יום טוב שחל [ביצה כ, א] טעמא דאמר הבו ליה ולינסיב, שלא פירשה משום מעשה קודם לתנאי כמו שפירשו שאר המפרשים, שהרי הר"ם פירשה כן*. והטעם דשכיב מרע היה וא"צ יד מאנפי דתנאי, דאילו רישא כי אמר הבו ולינסיב והוי לינסיב תנאי, אי נסיב שקיל ואי לא לא, ואעפ"י שהמעשה קודם לתנאי. תדע דהא בסיפא דאמר לינסיב והבו ליה אע"פ שלא כפל את תנאי הוי תנאי אפילו לדעת הר"ם שכתב בממון בעינן תנאי כפול אלא ודאי בשכיב מרע לא בעינן חד מאנפי דתנאי דאיכא קנין וקנין כמעכשיו דמי**. ואיכא מאן דפסק כרב אדא (ופסק) [דבעינן נמי] תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר[5] ונעשה משפטי התנאי ששה. אבל הר"ם [אישות שם] כתב שאינן אלא ארבעה כמ"ש, ופסק כר' מאיר ל"ש באיסורא ול"ש בממונא. ומיהו הרי"ף הביא בתשובות [שו"ת הרי"ף שם] משפטי התנאי דפרק מי שאחזו וביאר תנאי ומעשה בדבר אחד כדאיתא במי שאחזו [גיטין שם].

*ד"ל עהרי הר"ם מפרש ג"כ בהרי"ף שם ואף שהר"ם ס"ל דבעינן תנאי קודם למעשה (ד"ז), **זה אינו מובן דאף אם נאמר דהיה מתנת שכ"מ דבעי קנין מ"מ מתנת בריא בוודאי בעי קנין ואעפ"כ בעינן משפטי התנאים ואולי דחסר כאן וצ"ע (ד"ז).

מסורת הש"ס

[1] [הוקף ע"פ מהרש"ל. ובכת"י: אמר לך, וכ"ז לשון רש"י], [2] [בכת"י טופס: וכ"ש בתרך בנעגד], [3] [בכת"י טופס: אליעזרן], [4] רש"ל מ"ז], [5] [בדפו"י: בחלקם. ול"ה ברש"ל], [6] [אל"ל בתשמעו], [7] [אל"ל ואמרן], [8] [נ"ל לא מיטיבו], [9] מ"י, מחלוקתם'], [2] [הרש"ל מוחק ומה"ר יצחק ונראה, ע"ש], [3] [בראשית כד, ח], [4] [ויתכן שנפל ט"ס בזה הדיבור וצ"ל: דמשמע שלא יטלו בארץ הגלעד כנגד חלקם שבארץ כנען אלא יטלו חלקם ג"כ בארץ כנען], [5] [בראשית כד ז] לומר שלא יהיה המעשה בלוס שהמעשה בטל וכו'], [6] [נרש"ל שהתמה], [7] [גיטין עה ע"ב], [8] [גיטין שם].

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֵאָחֲזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
2. הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵּיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ: בראשית ד ז
3. אָז תִּנָּקֶה מֵאָלָתִי בִּי תָבוֹא אֶל מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם לֹא יִתְּנוּ לָךְ וְהָיִיתָ נְקִי מֵאָלָתִי:

בראשית כד ה

5. אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלֵכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם: ויקרא כו ג
6. וְאִם בְּחֻקֹּתַי תִּמְאָסוּ וְאִם אֶת מִשְׁפָּטַי תִּגְעַל נַפְשְׁכֶם לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָי לְהַפְרְכֶם אֶת בְּרִיתִי:

ויקרא כו טו

7. אִם תֹּאבוּ וּשְׁמַעְתֶּם טוּב הָאָרֶץ תֹּאכֵלוּ:

ישעיהו א יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה לי אם וכו' נשמעינהו מכללא: (ב) תוס' ד"ה בשלמא וכו' אמן לך זה שאם לא יעשה לא יתן לי כמו כן:

מוסף תוספות

א. דלהכי כתיב בארץ כנען שיטלו אע"פ שלא יסייעו לכובשה. תוס' טוק. ב. מה שתלה רש"י הטעם בסיוע כיבוש לא נהירא דבמשל שהביא אח"כ לא שייך טעם זה. תוס' הרא"ש. ג. והשתא ניחא דהעברת החלוץ הוי כעין נתינת מאתיים זוז שבמשל. שם. ד. וכן פירש"י לקמן [ד"ה מי גרם] טעם המשל שאם לא הזכיר בכפילתו לשאר נכסים לא היה נוטל כהם לפי שהוקצו לשאר אחים. שם. ה. וכן במשל דבסמוך אם לא אמר אלא יירש בשאר נכסים ולא אמר עם אחיו הו"א דוקא בשאר נכסים יירש עמהן אבל באותו שדה החשובה שראוי ליתן עליה מאתים זוז לא יטול שנקנוט אותו כנגד היפוי כח. שם. ו. כי שתי הסברות אמת הם ואיזו מהם שלא היה כותב הייתי אומר שלא יטלו בה. שם.

מסורת הש"ס

א) חולין קיג., יומא לז: גיטין ס., ג) שבועות לו. ע"ש סוטה יז., ד) [עי' פי' משומס וטוב בעריך ערך הנקי], ה) [גראה להגיה יסורים, רש"ש. ועיין מאירי, שלט"ל, וגליוני הש"ס], ו) [עי' תוס' יומא ח. ד"ה מקסיקן], ז) לעיל נ., ח) נ"מ עז: יבמות לב: לג: כתובות מח:, ט) [ממה דאמר רב חגינא לקמן נע"ב לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת כו' וקובגיא שעליו מוכח דלא גרסי' להך סיפא במשנה וכ"מ במתי"ט וכ"כ מהרש"א] [ובכתי"ש ודפו"ל ליתא כל הך סיפא, ועוסף בדפוס אמפולי כגראה ע"פ הרמב"ם בפירוש המשניות, ועיין בשינוי נוסחאות שבמשנה, ובמיאור הגר"א לשו"ע אה"ע סוף סימן מ] י) תרומות פ"ש מ"ה, כ) [דיבור זה ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ רש"ל], ל) [קוטה יח ע"א, ע"ב], מ) [בדפו"ר: מיי, ובכ"ל מגיה מחיי], נ) [בדפו"ר ורש"י שבריי"ף נוסף: ואמר], ס) [ברש"י ר"ף נוסף: דברים שבלב אינם דברים (לעיל מט:)], ע) [יבמות לב ע"ב, ע"ש], פ) [גיטין עה:], צ) [וי"ומ לא שכב הנקי" ליתא בדפו"ר וא"ה ברש"ל, וברש"ש מוחק תיבות "אם שכב"], ק) [ב"מ לד ע"א], ר) [וע"ע תוס' יומא לז ע"ב ד"ה אם שכב, ותוס' גיטין ס ע"א ד"ה אם שכב], ש) [גרסל"ל הנקי, וכ"ה במהרש"א], ת) [כ"ל למחלוקת]. ומדפו"ר: ים, כו), א) [מדבר פיסקא קכז].

תורה אור השלם

1. וְהַשְּׁבִיעִ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִרִים הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה:
במדבר ה יט

2. הוּא יִתְחַטָּא בּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר:
במדבר יט יב

3. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטָּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהַר בָּעָרֶב:
במדבר יט יט

גליון הש"ם

גמ' אבר פירות ערוגה. לפענ"ד ה"ה אם אמר פירות ערוגה זו כשיתלשו יהיו תרומה על פירות ערוגה זו כשיתלשו עי' תוס' ריש מעילה ד"ה ששתען כלרום:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והוה הטהור על הטמא. נ"ב נ"ל ותעלו ביום השביעי: [ב] שם ה"ם לקדשים בו'. נ"ב למקדש:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"ל מהל' פרה אלכה ח]:
ב [מיי' שם אלכה ב]:
מב ג מיי' פ"ח מהל' איסורי אלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף כד:
מג ד מיי' שם פ"ז אלכה יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ה:
מד ה מיי' שם אלכה טז טוש"ע שם סעיף ח:
מה ו מיי' פ"ה מהל' תרומות אלכה ט טוש"ע יו"ד סי' שלח סעיף יה:

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה בשלמא וכו' אנו רוצים שיתקיימו דבריה שלא שכב:

מוסף רש"י

מילתא גללניתא. מלא גסה (חולין קיג.). הנקי כתיב. אלא יו"ד דמשמע הנקי אם לא שכב, ונלרום הכי עומתה תחת אישך חנקי (סוטה יז.). הנקי כתיב אלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה דכתיב ואם כי שטית, למשמע הכי חנקי ממיס המאררים האלה ואם כי שטית (שבועות לו.). האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' אינה מקודשת. כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי, לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שאין בו לעולם (יבמות צב:).

מוסף תוספות

א. דרוש בה [שהכהן]. תוס' הרא"ש. ב. הנקי כתיב הכל לשון נקיון ויש לפרשו בשני עניינים. תוס' הרא"ש. ג. נקיה כמו בני גד ובני ראובן בארץ הגלעדי הנקי ממנו. שם. ד. כמו יצא פלוני נקי מנכסיו כלומר הנקי מאישך ולא ישאר לך וכו'. תוס' שוף: הנקי מלשון ונקתה לארץ תשב (ישעיה ג' כו') כלומר ישאר גופך נקי מנשמתך. רשב"א. ה. דכתיב מבלעדי אישך בחר כי שטית דהוי תנאי קודם למעשה. תוס' הרא"ש. ו. וכי כתיב דגוך היינו לחיובא ולקביעות מעשרות. ריטב"א. (וע"ש ישובו לדברי רש"י). ז. והרמותם ממנו תרומת ה'. תוס' הרא"ש. ח. כדכתיב לעיל מיניה כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר דלשון קיחה משמע דבר הניקח ביד. שם.

תוס' ר"י הזקן

מתני'. שלא הטעתו. הוא הטעה את עצמו [וכיון] דלא פריש דברים שבלב אינן דברים. לאחר שיחלוץ. קסבר האי תנא אין קדושין תופסין בבמה לשוק. אינה מקודשת. דהו"ל דבר שלא בא לעולם ועכשיו אין כחו לקדשה. **גמ'.**

ג) **חרב תאכלו.** משמע אכילתכם הוא חרב תהיו נשבעים: **גללניתא.** נסה: **היינו דכתיב אם לא שכב הנקי.** לא כפל ואם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההוא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה דבתריה קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וקמייתא שבועה שאין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ד) וגו' ולא פי' קללה אלא מכלל ברכה: **אלא לרבי מאיר.** ואם שכב הנקי מיבעיי ליה: **הנקי כתיב.** בלא יו"ד למידרשיה כמקרא לשבועה דאשה אם לא שכב תהא נקייה. ובמסורת נמי מידרש אשבועה קמייתא למידייה אקרא דבתריה ולמימר חנקי ואת כי שטית כלומר אם שטית תתחנקי: **אלא לרבי חגינא.** דלא בעי כפילה למה לי למיכתב כי האי ליפנא ואיכא למידרשיה הכי והכי נכתוב ה) תתיה לו לשון אמר: **סד"א מצות הזאה בג' וכו' ואי עבד בחד מנייהו עבד.** דרשא דקרא לאו בלישנא דתנאה כתיב דלא כתיב אם יתחטא בו למשמע מיניה הא אם לא יתחטא לא יטהר אלא הוא יתחטא בו ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא: **והזה הטהור על הטמא וגו' למה לי.** לאו לרבי חגינא פריך אלא לדברי הכל בעי לה: **למעוטי שני.** אלא ריחק הזאתו מטומאתו: ה"ג **אכל היכא דעבד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי.** ולא גרים ברביעי ובשמיני דהא ולאי שפיר דמי דכל מה שמשהה הזאה לאשונה אין בכך כלום ובלבד שלא יבבה ושלא ימעט בימים שבין הזאה להזאה כדאמר גבי כהן הפורש שבעה לפני יום הכפורים (יומא דף ח:) בשלמא לראשון שמא שלישי שני שמא שלישי ואע"ג דאיכא לספוקי נמי שמא עשירי או יותר הוא ואי גרסי' הכי לענין מצות הזאה בזמנה הוא דגרסינן: **דקא מפיש בימי טהרה.** מרחיק והולך מיום מגע הטומאה: **מתני' שלא הטעתו.** אלא הוא הטעה את עצמו וכיון דלא פירש ו) לאו כל כמיניה דהוו להו דברים שבלב ז): **לאחר שיחלוץ ליך ימיך.** קסבר האי תנא אין קידושין תופסין בבמה לשוק ח): **אינה מקודשת.** דהוה ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה: **גמ'** מחובר אינו חייב בתרומה דרשאית דגנך כתיב (דברים יח) מידי דמידגן שנאסף בכרי הלכך לא חל שם תרומה על התלוש שהופרש עליו וטבל הוא ביד כהן ויכול לתרום עליה ממקום אחר וכולה חולין והמחובר שהופרש עליו לא נתקן ולכשיתלוש צריך לתרום: **פירות ערוגה זו מחוברים.** כלומר לו שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה כו': **ונפלגו מסו.** שתהא תרומה למפרע מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם או לא: **כל שבידו.** כי האי שבידו לתלוש ולהפריש מיד:

בשלמא לרבי חגינא בן גמליאל היינו דכתיב **אם לא** שכב הנקי. פירש בקונטרס שלא כפל אם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההיא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא בתרייתא קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בעינן ט) הן קודם ללאו והכא הוה לאו קודם להן דהא אם לא שכב כתיב בריש וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו אנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים ט) שתתקיים דברים שלא שכב אים אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לאו: **הנקי** כתיב. פירש בקונטרס והכי כופל ט) ואם לא שכב הנקי ואם שכב חנקי ואת כי שטית דקאי חנקי אותת כי שטית דכתיב בתרייה וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי ואנן אמרינן במתני' ק) דר"מ בעי תנאי קודם למעשה לכן פר"י דלא קאי כלל אותת כי שטית דכתיב בתרייה אלא כתיב הנקי והוי כאילו היה כתיב חנקי א והכהן היה מחזר וכופל אם שכב חנקי ר) והשתא הוי תנאי קודם למעשה:

ט) [**הנקי** כתיב. פי' ר"ח דה"ק ב אם לא שכב וגו' מתת אישך ואת כי שטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלי ממנו ג והוי תנאי קודם למעשה ד ואע"ג דהוי לאו קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה]: ת"י

בשלמא לר"מ היינו דכתיב **הוא יתחטא.** תימה מה ענין זה ה) למחלוקת אפילו לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שלוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא בו יטהר ולא כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ציווי כמו ורחץ וטהר: **אין** תורמין מן התלוש על המחובר. פי' בקונטרס המחובר אינו חייב בתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דבעינן מידי דמידגן וא"כ הוי מן החיוב על הפטור וקשה דאם כן לדבריו בתלוש נמי קודם שנתמרח לא הוי תרומה שהרי לא מידגן וליתא דהא אמר בעלמא (עירובין דף לא.) מעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה דמשמע דמהני וע"ק מהכא דאמר (תרומות פ"ש מ"ז) התורם מדבר שנגמר מלאכתו דהיינו אחר מירות על דבר שלא נגמרה מלאכתו והיינו קודם מירות תרומתו תרומה ו לכ"ע לר"י הא דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב ז) ממנו ח דרשים בספרי ט) ממנו ולא מן המחובר דהא קרא בתלוש מיירי י וע"כ אתא למימר ממנו אפילו בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחילה אתא תיפוק לי משום דכתיב דגנך ומחובר לאו מידגן הוא אלא שמע מינה דפסול אפילו בדיעבד במחובר וההיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד מיירי בתלוש וקודם מירות: גר

מחובר אינו חייב בתרומה דדגן כתוב ודגן נאסף בכרי משמע ותורם מן הפטור על החיוב הוא טבל ביד ישראל. ומן החיוב על הפטור הוא טבל ביד כהן. לכשיתלשו ונתלשו. מי חיילה עליה שם תרומה למפרע. ופירות ערוגה. כלומר או שאמר פירות וכו'. כל שבידו. לתלוש ולהפריש מיד. והרי גר. שבא להתגייר ותנן לאחר שאתגייר אינה מקודשת.